

INTEREŠU IZGLĪTĪBAS PROGRAMMAS

Es -
uzņēmējs!

PIRMSSKOLA

1. PROGRAMMA
1. LĪMENIS

1.-4. KLASE

2. PROGRAMMA
2. LĪMENIS

5.-9. KLASE

3. PROGRAMMA
3. LĪMENIS

10.-12. KLASE

4. PROGRAMMA
4. LĪMENIS

ES – UZŅĒMĒJS!

Interesu izglītības programma uzņēmējdarbības jomā

PIRMSSKOLA

1. PROGRAMMA | 1. LĪMENIS

Pasūtītājs: Latgales plānošanas reģions

www.lpr.gov.lv

Programmas izstrādātājs: biedrība "Junior Achievement Latvia"

Programmas autors: Bc. oec. Marta Buša, Junior Achievement Latvia

Programmas līdzautors: Mg. paed., mg. oec. Inga Bolmane, Junior Achievement Latvia

Programma izstrādāta Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta 2014.-2021.gada perioda programmas "Vietējā attīstība, nabadzības mazināšana un kultūras sadarbība" atbalstītā projekta "Uzņēmējdarbības atbalsta pasākumi Latgales plānošanas reģionā" ietvaros. Strādājam kopā **konkurētspējīgai** Eiropai!

Programmas lietošanas gadījumā un atspoguļojot publicitātē, lietot atsauksmi par pasūtītāju un finansētāju. Jebkuri pārpublicējumi ir iespējami tikai ar Pasūtītāja rakstisku atļauju.

Visas autortiesības pieder Latgales plānošanas reģionam.

Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta 2014.- 2021. gada perioda programmas "Vietējā attīstība, nabadzības mazināšana un kultūras sadarbība" atbalstītais projekts "Uzņēmējdarbības atbalsta pasākumi Latgales plānošanas reģionā". Strādājam kopā **konkurētspējīgai** Eiropai!

SATURS

Priekšvārds	4
Ievads	5
Programmas satura aktualitāte un nepieciešamības pamatojums	5
Programmas mērķis un uzdevumi	5
Programmas īstenošanas laiks un apjoms	6
Programmas īstenošanas forma	6
Programmas mērķauditorija	6
Programmas saturs	7
Ieteicamās darba metodes, paņēmieni	7
Programmas tematiskais plāns, nodarbību satura izklāsts īsumā un ieteicamās metodes.....	8
Resursu nodrošinājums.....	10
Plānotie rezultāti.....	14
Sasniedzamie rezultāti	14
Atgriezeniskā saite un programmas īstenošanas izvērtējums.....	15
Literatūras saraksts/izmantotie informācijas avoti programmas izstrādei.....	16

PRIEKŠVārds

Interesešu izglītības programmas “Es – uzņēmējs!” ir 2022.-2023. gadā izstrādātas 4 **atsevišķas** interesešu izglītības programmas uzņēmējdarbības jomā:

- pirmsskolas izglītības iestāžu audzēkņiem (4-6 gadi) – **1. līmenis**;
- sākumskolas izglītības iestāžu audzēkņiem (1. - 4. klase) – **2. līmenis**;
- pamatskolas izglītības iestāžu audzēkņiem (5. - 9. klase) – **3. līmenis**;
- vispārējās vidējās vai profesionālās izglītības iestāžu audzēkņiem (10.– 12. klase vai vecumam pielīdzināms profesionālās izglītības kurss) – **4. līmenis**.

Visu 4 programmu principi:

- Mācos darot!
- Mācos kopā!
- Mācos mācīties!
- Mācos būt!

Programmu vienojošā pieeja ir uzņēmējdarbības kompetences attīstīšana šīs kompetences plašākajā nozīmē – cilvēku spējas aktīvi piedalīties sabiedrībā, pilnvērtīgi dzīvot un strādāt un īstenot iniciatīvas, radīt vērtību gan privātajā, gan valsts, gan citos sektoros vai jebkurā kombinācijā¹. Tātad vispārēja personības attīstība - mācīšanās domāt, analizēt, risināt; attieksmes pret darbu, vidi, cilvēkiem veidošana; mācīšanās mācīties un pašvadīta mācīšanās mūža garumā; proaktivitāte un izzīņas procesa veicināšana iespēju identificēšanai un realizēšanai, lai mācību laikā iegūto izglītojamie spētu pārnest reālajā dzīvē neatkarīgi no nākotnes karjeras mērķa – būt darba devējam vai darba ņēmējam.

Katrai klašu/vecuma grupai ir norādīts **apguves līmenis**, kas raksturo arī nodarbību sarežģītības pakāpi (1 – viszemākā, 4 - visaugstākā). Klašu/vecuma posmu sadalījums līmeņos ir provizorisks.

1. un 2. līmenis vairāk fokusēts uz finanšu pratības attīstīšanu, ekonomikas pamatjautājumiem, kas būtiski ne tikai tiem skolēniem, kuri padziļināti interesējas par uzņēmējdarbību, bet arī jebkuram sabiedrības loceklim. Savukārt **3. un 4. līmeņa saturs** ir veidots, balstoties uz uzņēmējdarbības pamatelementiem, – ideju, komandu un finansēm.

Programmu saturs ir ērti **integrējams** starp 1. un 2. līmeni un 3. un 4. līmeni, kas nozīmē, ka iespējamas variācijas starp šiem līmeņiem. Dažkārt klašu/vecuma grupa var neatbilst skolēna priekšzināšanu līmenim, tādēļ pedagogiem ieteicams izvērtēt izglītojamā iegūtās priekšzināšanas, balstoties uz katra līmeņa sasniedzamajiem rezultātiem.

Iepriekšējā līmeņa apgūšana nav obligāts priekšnosacījums katra nākamā līmeņa apgūšanai.

Izglītības iestāde var izlemt, kuru/kuras no 4 interesešu izglītības programmām “Es – uzņēmējs!” vēlas **īstenot**.

Programmu struktūra veidota, balstoties uz: VISC metodiskajiem ieteikumiem interesešu izglītības programmu pilnveidei.²

¹ Eiropas Komisija, Uzņēmējdarbības kompetences ietvarstruktūra

² VISC, VISC metodiskie ieteikumi interesešu izglītības programmu pilnveidei, https://registri.visc.gov.lv/intizglitiba/dokumenti/metmat/ieteikumi_int_izgl_programmas_izv_eidei.pdf

IEVADS

Programmas satura aktualitāte un nepieciešamības pamatojums

Latgales Plānošanas reģions (LPR) Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta 2014.-2021. gada perioda programmas “Vietējā attīstība, nabadzības mazināšana un kultūras sadarbība” atbalstītā projekta “Uzņēmējdarbības atbalsta pasākumi Latgales Plānošanas reģionā” ietvaros nodarbinātības veicināšanas un konkurētspējas palielināšanas nolūkā plāno ieviest reģionam specifisku risinājumu – interešu izglītības programmas uzņēmējdarbības jomā.

Uzņēmējdarbības izglītības stiprināšana bērnu un jauniešu vidū pozitīvi ietekmēs uzņēmējdarbības vides dinamiku reģiona ekonomikai. Uzņēmējspēju attīstīšanai ir būtiska loma ne tikai jaunu uzņēmumu radīšanā, bet arī nodarbinātībā un citos sociālekonomiskos un ar finanšu pārvaldību saistītos procesos, ar kuriem saskaras ikviens sabiedrības loceklis.

Finanšu pratība tiek minēta gan kā atsevišķa prasme, gan kompetence (finanšu kompetence), gan kā būtisks uzņēmējdarbības kompetences elements. Neatkarīgi no ietvara, tā tiek vērtēta kā nozīmīga jebkuram sabiedrības loceklim.

Pirmsskolas izglītības posmā “Kompetenču pieeja mācību saturā” izstrādātajā mācību programmā nav iekļautas tēmas par naudu, tās vērtību, funkcijām u.tml., taču programmā noteiktie sasniegtie rezultāti pieļauj arī ar finanšu pratību un kompetenci saistītu uzdevumu integrēšanu.

“Es-uzņēmējs!” interešu izglītības programma sniedz iespēju sākt veidot bērnu izpratni par resursu ierobežotību, atšķirību starp vēlmēm un vajadzībām, naudu un tās vērtību, kā arī ieradumu – uzkrāt un pieņemt atbildīgus finanšu lēmumus, integrējot to uzdevumos un aktivitātēs, kas veicina arī pirmsskolas izglītības programmā paredzēto sasniegamo rezultātu sasniegšanu dažādās mācību jomās. Piemēram, valodu jomā

(piedalās sarunā, iesaistīšanās sarunā par ikdienu, lasa vārdus), sociālā un pilsoniskā mācību joma (patstāvīgi sagatavojas darbam, izvēloties nepieciešamos materiālus), matemātikas joma (veido skaitļa sastāvu dažādās variācijās 10 apjomā, grupē priekšmetus pēc vairākām pazīmēm, raksta ciparus), tehnoloģiju mācību joma (plāno savas ieceres īstenošanas soļus, izvēlas nepieciešamos materiālus) u.c.

Programmas mērķis un uzdevumi

Programmas īstenošanas mērķis

Uzņēmējdarbības veikšanai un finansiālās labklājības sasniegšanai nepieciešamo kompetenču attīstīšana.

Programmas īstenošanas uzdevumi (pirmsskola)

Tiešie uzdevumi.

- Attīstīt finanšu pratību indivīda finansiālās labklājības sasniegšanai nākotnē.
- Sniegt pamatzināšanas par to, kā atšķiras cilvēku vēlmes un vajadzības, un kas ir pirmās nepieciešamības preces.
- Attīstīt prasmi izvēlēties situācijās pieņemt lēmumu, izvērtējot rīcības modeļus un sekas.
- Sniegt pamatzināšanas par naudas funkcijām, naudas veidiem un formām.
- Rosināt sarunāties ģimenē par ģimenes budžetu.
- Sākt veidot izpratni par to, kas ir uzņēmējdarbība, tās pamatelementi un kāda ir tās nozīme kopējā sabiedrības un valsts labklājībā.

Netiešie uzdevumi.

- Veicināt bērnu vispārējo attīstību un lietpratību.
- Attīstīt prasmi un ieradumu vadīt savas emocijas un izteikt tās sociāli pieņemamā veidā.
- Attīstīt prasmi veikt vienkāršas matemātiskas darbības nelielos skaitļu apjomos, lai skaitītu naudu un salīdzinātu nominālvērtības.

- Attīstīt prasmi uz klausīt citu pieredzi un viedokļus, attīstīt empātiju.
- Attīstīt prasmi redzēt un skaidrot vienkāršas sakarības, cēloņus un iespējamās sekas.

Programmas īstenošanas laiks un apjoms

Programma tiek īstenota viena mācību gada laikā, kura ietvaros tiek organizētas 20 nodarbības. Vienas nodarbības ilgums ir 30 minūtes vai atbilstoši izglītības iestādē noteiktajam.

1. līmeņa programmā ir iekļautas 3 tēmas ([skat. “Programmas tematiskais plāns”](#)). Ieteicamo nodarbību skaits ir norādīts aptuveni, lai pedagogam būtu iespēja pielāgot satura apgūšanai nepieciešamo laiku grupas individuālajām vajadzībām un aktuāliem tematiem.

Programmas īstenošanas forma

Programmas īstenošanas forma ir pulciņš jeb **20 nodarbību cikls**, kurā izglītojamie atbilstoši vecuma posmam attīsta savu finanšu pratību un iegūst pirmās zināšanas un attīsta izpratni par ekonomikas procesiem sabiedrībā.

Mācību saturs visā programmā ir savstarpēji saistīts un paredzēts apgūt vēlams nemainīgai izglītojamo grupai ([skat. “Programmas tematiskais plāns”](#)). Lai sasniegtu plānotos rezultātus, izglītojamajiem ir ieteicams piedalīties visās nodarbībās.

Ieteicams, lai katra līmeņa programmas apguves noslēgumā izglītojamais **saņem Atzinības rakstu par paveikto darbu**.

Mācību satura īstenošanā izmanto klātienē nodarbību mācību formu (vai nepieciešamības gadījumā attālināti), kurā veido ciešu pedagoga un izglītojamo mijiedarbību programmas apguvei (saruna, jautājumu uzdošana/atbildēšana, diskusija, dalīšanās pieredzē).

Nodarbībās ieteicams pielāgot **telpas iekārtojumu**. Pirmsskolas izglītības posmā nozīmīga loma mācību procesā ir rotaļnodarbībām. Telpas

iekārtojums ieteicams tāds, lai tajā nodarbības laikā varētu kombinēt metodes, kur nepieciešams gan darboties pie galda, gan mācīties kustībā.

Programmas mērķauditorija

1. līmeņa programmas **mērķauditorija ir pirmsskolas izglītības iestāšu audzēkņi 4-6 gadu vecumā**.

Interesu izglītības programmas “Es – uzņēmējs!” **1. un 2. līmenis** fokusēts uz finanšu pratības attīstīšanu, ekonomikas pamatjautājumiem, kas būtiski ikvienam sabiedrības locekļiem, neatkarīgi no izvēlētas nākotnes profesijas.

Izglītojamo grupa var sastāvēt no viena vai dažāda vecuma (4-6 gadu vecuma grupai) bērniem. Optimālais grupas lielums ir 10-20 izglītojamie. Ja pieprasījums ir lielāks, ieteicams organizēt vairākas grupas.

PROGRAMMAS SATURS

Ieteicamās darba metodes, paņēmieni

Programma izstrādāta, balstoties uz MK Noteikumi nr. 716 “Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem”³ (turpmāk – valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijas) ievērojot tur noteiktos pirmsskolas izglītības satura īstenošanas uzdevumus, vērtības un tikumus, un attīstāmās caurviju prasmes.

Interesu izglītības programmā īpašs uzsvars likts uz sekojošu valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijās noteikto caurviju prasmju attīstīšanu:

- kritiskā domāšana un problēmu risināšana;
- jaunrade un uzņēmējspēja;
- pašvadīta mācīšanās;
- pilsoniskā līdzdalība.

Kā arī tiek īpaši uzsvērtā attīstīšana sekojošo ieradumu attīstīšana:

- sadarboties ar vienaudžiem un pieaugušajiem;
- kontrolēt un vadīt savu uzvedību un emocijas;
- ievērot zināmos kārtības un drošības noteikumus.

Nodarbībās “Es-uzņēmējs!” **bērns ir aktīvs mācību procesa dalībnieks.** Nodarbībām ir jābūt personīgi nozīmīgām – saistītām ar pieredzi, ikdienas notikumiem un iespējām iesaistīt bērnus lēmumu pieņemšanas procesā. Nodarbībās ieteicams atvēlēt laiku, lai gan bērns, gan pedagogs varētu dalīties ar savu pieredzi, aktuāliem notikumiem un diskutēt par tiem mācību satura kontekstā.

Nodarbībās atbilstoši mācību uzdevumiem un sasniedzamajiem rezultātiem paredzēts izmantot gan **aktīvās** (diskusijas, grupu darbs,

praktiskie darbi u.c.), gan **pasīvās** (stāstījums, izmantojot vizuālās uzskates līdzekļus, video demonstrēšana) mācību metodes.

Programmā sadaļā “Programmas saturs” katrai nodarbībai ir pievienotas **ieteicamās metodes**, t.sk. lomu spēles, aktīva klausīšanās, ekspedīcija/ekskursija, darbs grupā, trīspakāpju lekcija, uzdevumu (darba lapas) pildīšana u.c.

Lai novērtētu izglītojamo progresu, mācību tēmu noslēgumā, ieteicams veikt iegūto zināšanu un attīstīto kompetenču atbilstības novērtējumu programmā noteiktajiem sasniedzamajiem rezultātiem ([skat. “Sasniedzamie rezultāti”](#)). Ieteikumus metožu izvēlei skatīt “Es-uzņēmējs” nodarbības vadītāju rokasgrāmatā sadaļā “Papildu metodes”.

Programmas saturā ietvertās tēmas un aktivitātes vērstas uz daudzpusīgu zināšanu, prasmju, ieradumu un attieksmju attīstīšanu. Tāpat kā visā pirmsskolas izglītības posmā, arī šajā programmā dažādu mācību jomu zināšanas bērns apgūst integrētā mācību procesā. Piemēram, sasaistot programmas mācību saturu ar lasītprasmes un rakstītprasmes attīstīšanu, skaitļu atpazīšanu un vienkāršu matemātisku darbību risināšanu, apjoma salīdzināšanu, pasaules kartes iepazīšanu u. c.

Programmas saturs ir veidots tā, lai bērnam veidotu izpratni par ekonomiku un finanšu jautājumiem kā neatņemamu ikdienas sastāvdaļu, nevis atsevišķu zinātnes disciplīnu. Programmas saturs (metodes, sasniedzamie rezultāti u. c.) integrējamas arī pirmsskolas izglītības procesā, neorganizējot atsevišķu interešu izglītības pulciņu, tādējādi papildinot jau esošo mācību saturu, daudzpusīgam mācību procesam.

Detalizēts ieteicamo metožu apraksts pieejams interešu izglītības programmu “Es-uzņēmējs!” rokasgrāmatā nodarbību vadītājiem.

³ [MK Noteikumi nr. 716 “Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem”](#)

Programmas tematiskais plāns, nodarbību satura izklāsts īsumā un ieteicamās metodes

TĒMA UN NODARBĪBA	NODARBĪBU SATURA IZKLĀSTS ĪSUMĀ	IETEICAMĀIS APTUVENAIS NODARBĪBU SKAITS	KOPĒJAIS STUNDU SKAITS TĒMĀ
VĒLMES UN VAJADZĪBAS			
KO ES VĒLOS UN KO MAN VAJAG	- Nodarbības vadītājs, izmantojot metodes "stāstījums" un "jautājumi un atbildes", atklāj bērniem jēdzienu "vēlmes" un "vajadzības" nozīmi. - Bērni klausās stāstu (vai skatās animācijas filmu) un atpazīst tajā vēlmes un vajadzības. - Pielietojot radošā darba metodi, bērni zīmē savas vajadzības, stāsta par tām. - Izveido bērnu darbu izstādi. - Skolēni iepazīstas ar ekonomikas pamatproblēmu - resursu ierobežotību - un uzzina, ka nauda ir resurss vēlmju un vajadzību apmierināšanai. Izmanto metodes "stāstījums", "prognozēšana", "jautājumi un atbildes". - Pārrunā uzvedību un iespējamās risinājumus situācijās, kad nav iespējams apmierināt visas vēlmes. Izmanto metodes "lomu spēle", "situācijas izspēle", "jautājumi - atbildes".	3 (teorētiski un praktiski)	5
KĀ ATŠĶIRT VĒLMES NO VAJADZĪBĀM	- Skolēni aizpilda darba lapu "Vēlmes un vajadzības", trenējas atšķirt vēlmes un vajadzības. - Bērni trenējas atšķirt vēlmes un vajadzības praktiskos uzdevumos. Uzdevumu veidu, izmantojamo metodi (kolāža, lomu spēles, situāciju analīze, situāciju izspēle, vingrinājumi) izvēlas nodarbību vadītājs.	2 (teorētiski un praktiski)	
NAUDA			
Kā radās nauda	- Nodarbību vadītājs, izmantojot stāstījumu un vizualizāciju, stāsta par naudas rašanos - barteri un seno naudu. - Bērni nostiprina iegūtās zināšanas par monētām, to vizuālo izskatu un zīmē savu monētu.	2 (teorētiski un praktiski)	12
Nauda Latvijā	- Nodarbības vadītājs, izmantojot vizualizācijas, stāstījumu un jautājumu - atbilžu metodes, stāsta par valūtu "eiro". - Bērni trenējas atšķirt eiro zīmi, aizpildot darba lapu. - Izmanto asociācijas metodi, lai atšķirtu eiro un eiro centu vērtību.	4 (teorētiski un praktiski)	

INTEREŠU IZGLĪTĪBAS PROGRAMMA "ES – UZŅĒMĒJS!" | PIRMSSKOLA | 1. PROGRAMMA | 1.LĪMENIS

	- Izmanto kartīšu materiālus, darba lapas un vizualizācijas, lai apgūtu eiro nominālvērtības. - Pielieto metodi "mācīties kustībā", aizpilda darba lapas, veic vingrinājumus un lomu spēles, lai nostiprinātu iegūtās zināšanas par eiro nominālvērtībām. - Diskutējot un spēlējot spēles, veido izpratni, ka ne visas cilvēka vajadzības var apmierināt, iegādājoties precī vai pakalpojumu.		
Kā lai zina, cik maksā	- Nodarbības vadītājs, izmantojot stāstījumu un vizualizācijas, stāsta, kas ir cenu zīme un cik dažādi mēdz norādīt cenu tajās. - Bērni veic radošo darbu - zīmē cenu zīmi. - Pildot darba lapas un veicot vingrinājumus, trenējas atpazīt norādīto preces cenu.	1 (teorētiski un praktiski)	
Izvēles situācija	- Pielietojot stāstījuma, jautājumu - atbilžu un situācijas analīzes metodi, nodarbības vadītājs stāsta par to, kas ir izvēles situācijas un alternatīvās izmaksas. - Bērni, pielietojot metodi "lomu spēle", veic izvēles situācijas, simulējot pazīstamas situācijas. - Bērni veic radošu darbu - zīmē kādu savu nesenu izvēles situāciju. - Bērni aizpilda darba lapu.	3 (teorētiski un praktiski)	
Naudas pelnīšana	- Nodarbības vadītājs, izmantojot metodes "stāstījums", "jautājumi - atbildes", iepazīstina bērnu ar dažādām profesijām. - Spēlējot spēles, veicot dažādus vingrinājumus, bērni trenējas atpazīt profesijas un to raksturīgākos pienākumus.	1 (teorētiski un praktiski)	
Naudas krāšana	- Izmantojot metodes "stāstījums", "vizualizācija", "situācijas analīze" un "jautājumi - atbildes", veido izpratni par naudas krāšanas nozīmību savu mērķu sasniegšanai. - Izmantojot radošā darba metodi, veicina vēlmi uzkrāt un runāt savā ģimenē par potenciālo uzkrājumu veidošanu.	1 (teorētiski un praktiski)	
RESURSI			
Kas man nepieciešams, lai...	- Pielietojot metodes "stāstījums", "jautājumi - atbildes" un "vizualizācija" atklāj bērniem jēdziena "resursi" nozīmi. - Izpēlējot "lomu spēli" un simulējot problēmu situāciju, veicina izpratni par resursu plānošanu un trenē prasmi noteikt un uzskaitīt nepieciešamos resursus. - Veicot praktisku uzdevumu - radošu darbu, atklāj jēdzienu "deficīts" un attīsta izpratni, ka resursi nav bezmaksas.	1 (teorētiski un praktiski)	2

INTEREŠU IZGLĪTĪBAS PROGRAMMA "ES – UZŅĒMĒJS!" | PIRMSSKOLA | 1. PROGRAMMA | 1.LĪMENIS

Budžets	- Izmantojot metodes "stāstījums", "jautājumi - atbildes" un "vizualizācija", nodarbības vadītājs izskaidro budžeta plūsmas veidošanos - naudas ieņēmumi un izdevumi un sabalansēta budžeta nepieciešamību. - Veicot dažādus vingrinājumus un aizpildot darba lapu, bērni trenējas atpazīt ģimeņu budžeta ienākumus un izdevumus.	1 (teorētiski un praktiski)	
PROGRAMMAS NOSLĒGUMS UN PAŠVĒRTĒJUMS			
	- Kopsavilkums par apgūto visā programmā. - Darba lapa "Kā man veicās". - Atzinības rakstu pasniegšana.	1 (teorētiski un praktiski)	1
KOPĀ			20

Tabula Nr. 1

Resursu nodrošinājums

Cilvēkresursi, izglītības programmas īstenošanai nepieciešamā personāla saraksts, nodarbības vadītāja kvalifikācija

Interesešu izglītības nodarbības "Es – uzņēmējs!" var organizēt gan vispārējās, gan interesešu izglītības iestādes, kā arī institūcijas, kas ir tiesīgas nodarboties ar izglītojošo darbību.

Programmas nodarbības vada 1 pirmsskolas, vispārējās, profesionālās vai interesešu izglītības **pedagogs, kura kvalifikācija ir atbilstoša spēkā esošajām prasībām LR MK Noteikumos**. Pedagoga kvalifikācijas atbilstību nodarbību vadīšanai saskaņā ar LR MK Noteikumiem izvērtē katras izglītības iestādes, kura īsteno programmu, vadītājs individuāli. Papildu ieteicams piesaistīt pedagoga palīgu, kurš, asistējot pedagogam, sniedz atbalstu izglītojamajiem.

Darba samaksas apmēru un izmaksas kārtību pedagogam nosaka atbildīgā iestāde, saskaņā ar pedagoga darba samaksas noteikto finansēšanas kārtību valstī un/vai nosacījumiem, kas darbojas programmu ieviešanas institūcijās.

Telpas

Visu nodarbību īstenošanai nepieciešama **telpa** (klase) ar galdu un krēslu katram izglītojamam.

Izglītības programmas materiālais nodrošinājums, materiāli, tehniskie līdzekļi, iekārtas un aprīkojums, uzskates materiāli, mācību literatūra

Katrai nodarbības nepieciešamais **mācību līdzekļu saraksts ir pievienots interesešu izglītības programmu "Es-uzņēmējs" rokasgrāmatā** nodarbību vadītājiem, kā arī šajā dokumentā, Tabulā Nr. 2.

Visi rokasgrāmatā iekļautie mācību līdzekļi ir **digitāli**, tādēļ nepieciešams nodrošināt iekārtas un aprīkojumu to daudzkrāsu drukāšanai (darba lapas, kartīšu komplekti) vai demonstrēšanai (video, attēli un citi uzskates materiāli). Iekārtām, kas tiks izmantotas uzskates materiālu demonstrēšanai nepieciešams

INTEREŠU IZGLĪTĪBAS PROGRAMMA "ES – UZŅĒMĒJS!" | PIRMSSKOLA | 1. PROGRAMMA | 1.LĪMENIS

interneta pieslēgums. Papildu, drukāto materiālu lietošanai ilgtermiņā un izmaksu samazināšanas nolūkos, daudzkārt lietojamus izdales materiālus (piem., kartīšu komplektus), ieteicams ielaminēt.

Papildu norādīti mācību līdzekļi, kurus jānodrošina izglītības iestādei. t.sk. aprīkojums.

Nepieciešamais aprīkojums, uzskates materiāli u.c. uzskaitīti tabulā Nr. 2.

TĒMA UN NODARBĪBA	Nepieciešamie mācību līdzekļi (iekļauti rokasgrāmatā)	Rokasgrāmatā neiekļautie mācību līdzekļi (nepieciešamais aprīkojums, materiāli u.c., kas papildu nodrošināms izglītības iestādē)
VĒLMES UN VAJADZĪBAS		
KO ES VĒLOS UN KO MAN VAJAG	- Izdrukāts un izgriezts materiāls "Jēdzienu kartītes". - Video "Ja iedosi pelēnam cepumu" (ja demonstrē video). - M.B. Kaplana stāsts "Zaķenīte Betija grib visu" (tulkots, pievienots rokasgrāmatā).	- A5-A3 balts papīrs. - Grāmata L. Numerofa "Ja iedosi pelēnam cepumu". - Ierīces video un/vai attēlu demonstrēšanai. - Interneta pieslēgums.
KĀ ATŠKĪRT VĒLMES NO VAJADZĪBĀM	- Darba lapa "Vēlmes un vajadzības". - Izdrukātas un izgrieztas kartītes komplektā "Vēlmes un vajadzības". - Izdrukātas un izgrieztas kartītes komplektā "Vientuļā sala". - Izdrukātas un izgrieztas kartītes komplektā "Mūsu ekskursija".	- Veikalu avīzes/bukleti/katalogi. - Šķēres, līme. - Krāsainais printeris. - Laminēšanas iekārta (ieteicams).
NAUDA		
Kā radās nauda	- Materiāls demonstrēšanai "Senā nauda". - Materiāls demonstrēšanai "Ķīniešu hieroglifi". - Materiāls demonstrēšanai "Latviešu etnogrāfiskās zīmes". - JVĢ un Swedbank Privātpersonu finanšu institūta īsfilmu "Naudas evolūcija". - Swedbank "Nauda un citas Cīruļu ģimenes lietas" stāstu "Vectēva naudas stāsts". - Darba lapa "Barbers".	- Tāfele un rakstāmpiederumi rakstīšanai uz tāfeles. - Ierīces video un/vai attēlu demonstrēšanai. - A5-A4 balts papīrs un rakstāmpiederumi. - Krāsainais printeris. - Laminēšanas iekārta (ieteicams). - Interneta pieslēgums.
Nauda Latvijā	SIA „Eko Media” video "8 stāsti par eiro - eiro naudas zīmes".	- Ierīces video un/vai attēlu demonstrēšanai. - Bumba.

INTEREŠU IZGLĪTĪBAS PROGRAMMA "ES – UZŅĒMĒJS!" | PIRMSSKOLA | 1. PROGRAMMA | 1.LĪMENIS

	- Latvijas Bankas video "Kā top eiro banknotes". - Materiāls demonstrēšanai "Mazais Centis un Lielā Eira". - Izdrukātas un izgrieztas kartītes "Mazais Centis un Lielā Eira". - Darba lapa "Eiro zīme". - Izdrukātas un izgrieztas kartītes "Eiro monētas un banknotes". - Darba lapa "Vienādas monētas". - Darba lapa "Monētu vērtība - vairāk vai mazāk? ". - Darba lapa "Manas monētas". - Izdrukāta un izgriezta kartīšu puzzle "Monētu vērtība". - Darba lapa "Monētu vērtība I". - Izdrukātas un izgrieztas spēļu monētas. - Izdrukātas un izgrieztas kartītes vienādu vērtību atrašanai.	- A4 vai A5 baltas lapas katram bērnam. - Krāsainais printeris. - Laminēšanas iekārta (ieteicams). - Interneta pieslēgums.
Kā lai zina, cik maksā	- Materiāls demonstrēšanai "Cenu norādīšanas veidi". - Materiāls "Cenu loterija". - Darba lapa "Cik tas maksā?". - Darba lapa "Cik man jāmaksā?". - Darba lapa "Vai man pietiks?".	- Ierīces video un/vai attēlu demonstrēšanai. - Krāsainais printeris. - Laminēšanas iekārta (ieteicams).
Izvēles situācija	- Materiāls demonstrēšanai "Izvēles situācijas, piemēri". - Izdrukātas un izgrieztas kartītes "Iepirkumu diena". - Darba lapa "Mans iepirkšanās grozs".	- A4 vai A5 balts papīrs. - Ierīces video un/vai attēlu demonstrēšanai. - Krāsainais printeris. - Laminēšanas iekārta (ieteicams).
Naudas pelnišana	- Izdrukātas un izgrieztas kartītes "Profesiju bingo". - Materiāls demonstrēšanai "Pienākumi ģimenē". - Izdrukāti un izgriezti Pinokio lielās puzzle gabaliņi. - Izdrukāti un izgriezti Pinokio mazās puzzle gabaliņi.	- Ierīces video un/vai attēlu demonstrēšanai. - Krāsainais printeris. - Laminēšanas iekārta (ieteicams).
Naudas krāšana	Video "Nauda un citas Cīruļu ģimenes lietas - Sapņiem ir jākrāj".	- Ierīces video un/vai attēlu demonstrēšanai. - Stikla burciņas, tukši traučiņi un dažādi rokdarbu materiāli.

INTEREŠU IZGLĪTĪBAS PROGRAMMA "ES – UZŅĒMĒJS!" | PIRMSSKOLA | 1. PROGRAMMA | 1.LĪMENIS

		Interneta pieslēgums.
RESURSI		
Kas man nepieciešams, lai...	- Materiāls demonstrēšanai "Resursi augļu salātu pagatavošanai". - Izdrukāts un izgriezts materiāls "Veikali" (drukai: 3 gab.). - Izdrukāts un izgriezts materiāls "Rotājumu figūras"	- Rakstāmpiederumi, šķēres, līme un dekoratīvi materiāli. - Ierīces video un/vai attēlu demonstrēšanai. - Krāsainais printeris. - Laminēšanas iekārta (ieteicams).
Budžets	- Materiāls demonstrēšanai "Budžets". - Izdrukātas un izgrieztas "Jēdzienu kartītes" - Izdrukātas un izgrieztas kartītes situāciju analīzei tēmā "Budžets"	- Ierīces video un/vai attēlu demonstrēšanai. - Krāsainais printeris. - Laminēšanas iekārta (ieteicams).
PROGRAMMAS NOSLĒGUMS UN PAŠVĒRTĒJUMS		
Programmas noslēgums un pašvērtējums.	- Darba lapa "Kā man veicās". "Atzinības raksts".	- Krāsainais printeris. - Laminēšanas iekārta (ieteicams).

Tabula Nr. 2

PLĀNOTIE REZULTĀTI

Sasniedzamie rezultāti

Tēma un nodarbība	ieteicamie sasniegtie rezultāti	Attīstāmas caurviju prasmes
VĒLMES UN VAJADZĪBAS		
Ko es vēlos un ko man vajag Kā atšķirt vēlmes no vajadzībām	- Trenējas nošķirt vēlmes no vajadzībām. - Nosauc piemērus savām un/vai savas ģimenes vēlmēm un vajadzībām. - Atpazīst situācijas, kad izvēles situācijā jāpieņem lēmumi, kas ne pārāk apmierina, taču ir saskaņā ar katra vajadzībām.	- Jaunrade un uzņēmējspēja. - Kritiskā domāšana un problēmrisināšana. - Pašvadīta mācīšanās. - Sadarbība. - Pilsoniskā līdzdalība.
NAUDA		
Kā radās nauda Nauda Latvijā Kā lai zina, cik maksā, jeb naudas vērtība Izvēles situācija Naudas pelnīšana Naudas krāšana	- Saviem vārdiem skaidro naudas rašanos. - Demonstrē izpratni par naudu kā norēķinu līdzekli un vērtības mēru. - Atpazīst Latvijā lietoto naudu, nosauc valūtu – eiro. - Demonstrē izpratni, kā atšķiras nominālvērtības, salīdzina vērtības (lielāks – mazāks, vairāk – mazāk). - Nosauc situācijas, kurās tiek izmantota nauda. - Demonstrē izpratni par naudu kā norēķinu līdzekli un vērtības mēru. - Veido izpratni par banku kā vietu, kur tiek glabāta cilvēku nopelnītā nauda. - Atpazīst izvēles situācijas savā ikdienā. - Atpazīst situācijas, kad izvēles situācijā jāpieņem lēmumi, kas ne pārāk apmierina, taču ir saskaņā ar vajadzībām. - Trenējas pieņemt lēmumu un apzināties iespējamās rīcības sekas (izvēlos ļoti aukstā dienā nevilkt cepuri → man būs ļoti auksti u.tml.).	- Jaunrade un uzņēmējspēja. - Kritiskā domāšana un problēmrisināšana. - Pašvadīta mācīšanās. - Sadarbība. - Pilsoniskā līdzdalība.
RESURSI		
Kas man nepieciešams, lai... Budžets	- Veido izpratni, kas ir resursi. - Nosauc resursus, ko izmanto sev pazīstamās situācijās (apsveikuma kartītes zīmēšana, pankūku cepšana brokastīs). - Demonstrē izpratni, ka resursi nav bezmaksas.	- Jaunrade un uzņēmējspēja. - Kritiskā domāšana un problēmrisināšana. - Pašvadīta mācīšanās.

	- Nosauc resursus, kas nepieciešami kādai savai plānotajai darbībai (projekta darbs, darba lapas pildīšana, cepumu cepšana gadatirgum – saskaņā ar izvēlēto metodi). - Ar vienkāršiem, sev pazīstamiem piemēriem skaidro, kas ir deficīts un pārpalikums. - Demonstrē izpratni par resursu atbildīgu izmantošanu un tā saistību ar atbildību par dabu. - Atpazīst situācijas savā ģimenē vai bērnudārzā, kur var novērot atbildīgu resursu izmantošanu (otrreizēju materiālu izmantošana, papīra izmantošana no abām pusēm, atkritumu šķirošana, iepakojuma nodošana depozīta automātos, elektrības taupīšana, pārvietošanās ar velosipēdu u.tml.). Ierosina, kā resursus izmantot atbildīgi. - Demonstrē izpratni par vienkārša budžeta veidošanos – lai būtu, ko tērēt, ir jābūt nopelnītai naudai.	- Sadarbība. - Pilsoniskā līdzdalība.
PROGRAMMAS NOSLĒGUMS UN PAŠVĒRTĒJUMS		
Programmas noslēgums un pašvērtējums	Mācīšanās sasniegumu novērtēšana.	

Tabula Nr. 3

Atgriezeniskā saite un programmas īstenošanas izvērtējums

Izglītojamo mācību sasniegumus novēro:

- apkopojot paveiktos darbus (izpildītas darba lapas u.c.) visā programmas apguves laikā;
- veicot piezīmes par novērotajiem bērna sasniegumiem, atbilstoši programmas sasniedzamajiem rezultātiem;
- īstenojot, vecuma posmam atbilstošas, pašnovērtējuma metodes (katras programmas noslēguma nodarbībā).

Ieteikumus metožu izvēlei skatīt “Es-uzņēmējs” nodarbības vadītāju rokasgrāmatā sadaļā “Papildu metodes”.

LITERATŪRAS SARAKSTS/IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI PROGRAMMAS IZSTRĀDEI

1. Ministru kabinets, 01.09.2019. Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem: MK Noteikumi nr. 716. Latvijas Vēstnesis. 716.
2. Eiropas Komisija, JRC study report, 2016. Uzņēmējdarbības kompetences ietvarstruktūra. Iegūts no: http://muzizglitiba.gov.lv/sites/default/files/Uznemejdarbibas_kompetences_ietvarstruktura.pdf
3. VISC, VISC metodiskie ieteikumi interešu izglītības programmu pilnveidei. Iegūts no: https://registri.visc.gov.lv/intizglitiba/dokumenti/metmat/ieteikumi_int_izgl_programmas_izveidei.pdf